

Lausunto kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain muuttamisesta

Kunnanhallitus 17.08.2026 § 91
64/00.01.02/2025

Valmistelija

Harri Korhonen, kunnanjohtaja, 044 493 8304

Pääministeri Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelmassa on linjattu kunnan peruspalvelujen valtionosuuteen tehtävän indeksikorotuksen yhden prosenttiyksikön jarrusta vuosille 2024–2027. Hallitus päätti kevään 2026 kehysriihen yhteydessä, että kuntien peruspalvelujen valtionosuuksien indeksijarrun tasoa korotetaan 2,8 prosenttiyksikköön vuodelle 2027, mikä kasvattaa valtionosuudesta tehtävää vähennystä 60 miljoonalla eurolla.

Yhtä prosenttiyksikköä vastaava vähennys vuoden 2027 valtionosuudessa on noin 33 miljoonaa euroa, joten vähennyksen kokonaismäärä kasvaa yhteensä 93 miljoonaan euroon. Hallitus linjasi samalla vähennyksen toteuttamistavasta. **Vähennys kunnan valtionosuuteen toteutetaan siten, että vähennys on asukasta kohden yhtä suuri euromääräisesti.**

Hallitus päätti vuoden 2025 kehysriihen yhteydessä, että osana uusia sopeutustoimia kuntien peruspalvelujen valtionosuuksiin kohdistetaan 75 miljoonan euron, eli noin 2 prosentin vähennys. Vähennys linjattiin toteutettavaksi vuonna 2026 määräaikaisesti siten, ettei vähennys kasvata kuntien välisiä suhteellisia eroja valtionosuuksissa, eikä vähennystä kohdenneta niiden kuntien valtionosuuteen, joiden peruspalvelujen valtionosuus on negatiivinen.

Vähennyksen pysyvästä kohdennustavasta oli tarkoitus päättää tuolloin valmisteilla olleen valtionosuusuudistuksen yhteydessä. Kevään 2026 kehysriihen yhteydessä hallitus päätti, että pysyväksi päätetyn 75 miljoonan euron vähennyksen kohdentamista jatketaan vuodesta 2027 lukien kehysriihessä 2025 linjatulla tavalla siten, että vähennys on yhtä suuri prosentuaalinen osuus kunkin kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta, **eikä vähennystä kohdenneta niiden kuntien valtionosuuteen, joiden valtionosuus on negatiivinen.**

Tavoitteena on toteuttaa valtiontalouden sopeutustoimia. Lisäksi tavoitteena on, ettei 75 miljoonan euron vähennys kasvata kuntien välisiä suhteellisia eroja valtionosuuksissa eikä negatiivisia valtionosuuksia.

Esitys liittyy valtion vuoden 2027 talousarvioon ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä. Lausunnoilla oleva esitysluonnos on tarkoitus liittää osaksi kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain niin sanottua vuosimuutoslakia, jolla säädetään valtionosuusprosentista vuodelle 2027. Ehdotus valtionosuusprosentiksi ei sisälly tähän esitysluonnokseen, koska se tarkentuu vastaa syksyllä 2026 tehtävämuutosten ja kustannustenjaon tarkentuessa. Lisäksi lakiin tehtäisiin eräitä teknisluonteisia muutoksia.

Valtiovarainministeriö pyytää lausuntoa 28.8.2026 mennessä hallituksen esitysluonnoksesta eduskunnalle laeiksi kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta sekä kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain muuttamisesta.

Valtionosuuksia vuonna 2026 (tiedot koottu alue- ja kuntaministerin maakuntakierroksen yhteydessä marraskuussa 2025) :

- Manner-Suomessa keskimäärin 751 € / asukas
- Pohjois-Savossa keskimäärin 593 € / asukas
- korkein valtionosuus Pohjois-Savossa on 1 629 € / asukas
- pienin valtionosuus Pohjois-Savossa on – 49 € / asukas (Kaavi)

Valtionosuuksia vuodelle 2027 (Kuntaliiton 11.8.2026 julkaisema ennakkollinen valtionosuuslaskelma):

- Kaavin kunnan peruspalvelujen valtionosuus ilman tasausta – 449 € / asukas
- Kaavin kunnan valtionosuus - 55 € / asukas
- Manner-Suomen korkein valtionosuus 2 617 € / asukas (Utsjoki)
- Manner-Suomen pienin valtionosuus -551 € / asukas (Eurajoki)
- Manner-Suomen keskimääräinen valtionosuus on 755 € / asukas

Perustuslakivaliokunta on pitänyt valtionosuusjärjestelmää alueellisen yhdenvertaisuuden edistämisen vuoksi merkityksellisenä myös perustuslain 6 §:n kannalta. Järjestelmän tehtävänä on tasoittaa kuntien välillä olevia peruspalveluiden kustannus- ja tarve-eroja ja siten lisätä elinkeino- ja väestörakenteeltaan erilaisten kuntien asukkaiden yhdenvertaista kohtelua ja heidän tosiasiallisia mahdollisuuksiaan saada perusoikeuksien toteutumisen kannalta välttämättömiä palveluja (PeVL 69/2022 vp, kappale 4, PeVL 16/2014 vp, s. 4/I, PeVL 34/2013 vp, s. 2/I, PeVL 29/2009 vp, s. 2/I, vrt. PeVL 37/2006 vp, s. 2—3).

Perustuslaki valiokunnan mukaan lainsäätäjällä on varsin laaja harkintavalta säädettäessä muutoksista valtionosuusjärjestelmään silloinkin, kun muutokset vaikuttavat merkittävästi yksittäisten kuntien valtionosuuksiin (PeVL 69/2022 vp kappale 4, PeVL 40/2014 vp, s. 3/II ja PeVL 16/2014 vp, s. 4/I). Lisäksi valiokunnan mukaan perustuslain turvaaman rahoitusperiaatteen kannalta ei ole riittävää arvioida sen toteutumista koko kuntasektorin tasolla, koska asukkaiden itsehallinto on suojattu kussakin kunnassa. Vaikutuksia on siten tarkasteltava myös yksittäisten kuntien osalta (PeVL 69/2022 vp, kappale 4, PeVL 40/2014 vp, s. 3, PeVL 16/2014 vp, s. 3, ja PeVL 41/2002 vp, s. 3/II).

Linkki esitykseen kunnan peruspalvelujen valtionosuuden muuttamisesta:

<https://www.lausuntopalvelu.fi/FI/Proposal/DownloadProposalAttachment?proposalId=c03a60e2-8713-4ee0-9e11-c994742ba4c9&attachmentId=28472>

Esittelijä

Kunnanjohtaja

Päätösehdotus

Kunnanhallitus antaa seuraavan sisältöisen lausunnon: Kaavin kunta pitää hyvänä sitä asiaa että valtionosuuden vähennystä ei kohdisteta niihin kuntiin joiden valtionosuus on negatiivinen.

Kaavin kunta ei hyväksy lain muutosta, jolla ei korjata perusongelmaa valtionosuuksissa. Menettelytapa on liian laskennallinen (=yksinkertainen toteuttaa) eikä siinä ole huomioitu jo nyt valtionosuuksissa olevaa vääryyttä ja epätasa-arvoa. Alkuperäisessä hallitusohjelmassa ollut valtionosuusuudistus ei toteutunut, joten peruspalvelujen valtionosuudesta

annettua lakia tulee muuttaa ottaen huomioon nykyiset lain edellyttämät kuntien tehtävät ja niiden rahoitus. Peruspalvelujen valtionosuudesta annettua laki tulee tässä yhteydessä muuttaa vähintään siten että yhdenkään Manner-Suomen kunnan valtionosuus ei saa olla negatiivinen.

Perustuslaki valiokunnan lausunnon perusteella lakia peruspalvelujen valtionosuudesta on mahdollista muuttaa Kaavin kunnan esittämällä tavalla tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä.

Päätös

Päätösehdotuksen mukaan.

Toimenpiteet ja otteet

Valtionvarainministeriö